

A lánchídi csata 1986

2011 március 15. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Váratlanul érte a tüntet?ket, hogy a hatóságok er?szakot alkalmaztak ellenük 1986. március 15-én, mivel egy évvel korábban a rend?rség még némán figyelte független sétájukat. A lánchídi csata újra rátapintott az ellenzék és a rendszer kibékíthetetlen ellentétére.

A magyar történelem egyik kiemelked? eseményére, az 1848-1849-es polgári forradalom és szabadságharc kezdetét jelent? március 15-re emlékeztek szombaton országszerte. Ifjúmunkások és diákok, fiatalok és id?sebbek tízezrei koszorúzási ünnepségeken, nagygy?léseken adóztak tisztelettel a történelmünket alakító forradalmár el?dök emlékének” – számolt be az 1986. március 15-i állami ünnepségekr?l a két nappal kés?bb, március 17-én megjelen? Népszabadság. A fiatalok vezette rendszerellenes tüntetésr?l még véletlenül sem tett említést a Magyar Szocialista Munkáspárt központi lapja, de az esti filmhíradó sem tudósított a történelembe „lánchídi csataként” bevonuló eseménysorozatról. A 25 évvel ezel?tt történtek azonban mérföldkövet jelentettek március 15. megítélését illet?en.

Az 1848-as forradalom napját 1951-ben törölték a nemzeti ünnepek sorából, majd 1956 decemberében ugyan iskolai és hivatali ünnepnappá nyilvánították, de 1957-t?l ismét a hétköznapok sorába szám?zték. Március 15-ét végül a Fidesz 1988. október 6-ai petíciója nyomán az év decemberében nyilvánította munkaszüneti nappá a magyar Országgy?lés.

A Kádár-korszak els? március 15-i rendszerellenes megmozdulására 1971-ig kellett várni, amikor ismeretlenek kigyomlálták a vörös papírzászlókat a nemzetiszín?ek mell?l a Pet?fi-szobornál. Rá egy évre f?városi fiatalok próbálták fölkeresni a történelmi emlékhelyeket, de a rend?rség megakadályozta, hogy a Batthyány-örökmécseshez eljussanak a spontán ünnepl?k, akik így végül a Kossuth-szobornál gy?ltek össze. A tömeg este a Várba vonult, de a rend?rség nagy er?kkel kiszorította a tüntet?ket, ötszáz embert ?rizetbe vettek, több száz fiatalt pedig kizártak az egyetemekr?l és a f?iskolákról.

1973-ban a rend?rök a Ferenciek terén támadtak gumibotokkal az ünnepl?kre, és ismét több száz fiatalt vittek be – el?ször történt meg, hogy a hivatalos sajtó hírt adott a spontán megmozdulásokról. Tíz éves szünetet követ?en, 1983-ban a tömeg egy része a Nemzeti Múzeumnál megtartott központi ünnepségr?l a Pet?fi térre vonult. Mivel azonban nem tudtak eljutni a Batthyány-örökmécsesig, a Szabadság tér-Kossuth tér irányába folytatták útjukat a tüntet?k; itt ismét oszlatásra került sor, több embert ?rizetbe vettek.

Ungváry Krisztián egy 2007-es tanulmányában hívta fel a figyelmet, hogy 1986-ban nem is Budapest, hanem Szeged számított problémás városnak. A szegedi III/III-as kirendeltség akkor így fogalmazott: *„a bels? ellenség által befolyásolt fiatalok a hivatalos március 15-ei események megzavarására törekednek és politikailag káros cselekmények elkövetését?l sem riadnak vissza”*. Miután megtették a szükséges operatív intézkedéseket, nem is

fordult el? rendzavarás a Csongrád megyei városban.

Az 1986. márciusi események leghitelesebb tudósítója a demokratikus ellenzék illegálisan terjesztett lapja, a Beszél? cím? szamizdat kiadvány volt. A lap így számolt be az eseményekr?l: *„A Pet?fi-szobornál, a saját kedve szerint ünnepl? fiatalság szokásos gyülekez?helyén hangszórók recseg? indulói várták az odaseregl?ket. A Pet?fi tért?l a Vigadóig további zenével f?szerezett vidám kirakodóvásár foglalta el a helyet (…) Az összegy?lt tömegb?l alakult menet tinédzserek vezetésével déli 12 óra után néhány perccel énekelve, a Nemzeti Dalt szavalva megindult az Apáczai Csere János, s tovább, az Akadémia utcán át a Kossuth szobor felé. Legalább 3 ezren vonultak.*

Ezen az úton történt az els? incidens is. Diószegi Olga bölcsészhallgatót, aki ismer?seit?l pénzt gy?jtött Nagy Jen?, az ABC-kiadó vezet?je számára, valaki beszélgetve elegyedve vele a sor végén marasztalta, s mikor a tömegt?l leszakadtak, két nagydarab civil lépett hozzájuk, megragadták a lányt, és a földre lökve vonszolták egy rend?rautó felé (…)

A Kossuth-szobornál nem üvöltöttek hangszórók, viszont óriási volt a rend?ri készültség. A menet élér?l 20-25 fiú és lány hatalmas nemzetiszín? transzparenssel, és Kossuth-címeres 48-as zászlóval felállt a szobor talapzatára, felhangzott a Himnusz, a Szózat, majd a székely himnusz. Azután valaki a tömegben vándorló gépelt papírlapok egyikér?l felolvasta Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról c. versét (…) Ezután egy fiatalember állt el?, és bejelentette a tömegnek Diószegi Olga elhurcolását.

A menet továbbment a Batthyány-örökmécsesig. Itt 1 órára hivatalos ünnepséget szerveztek; a tér tele volt civil rend?rrel, hangszórók üvöltöttek. A tömeg megkísérelte egy Himnusz erejéig túlharsogni, aztán gyorsan továbbment a Néphadsereg utcán és a Margit-hídon át Budára, a Bem-szoborhoz. A hídon vagy 5 ezren vonultak. A rend?rautók és motorosok végig követték a menetet, de párhuzamos utcákon, s csak néha mutatták magukat egy-egy keresztutca torkolatában. Ilyenkor taps és fütty harsant fel, néha egy-egy „emberrablók” kiáltással. Szórványosan jelszavak is hangzottak: „Éljen Magyarország”, „Éljen Erdély”, s egy-egy pont a nevezetes 12-b?l: „Sajtószabadságot”, „Unió Erdéllyel”. (…) A rend?rök nem avatkoztak be, hagyták az úttesten vonulni a menetet”.

A tüntet?k a Bem-szobor után a Batthyány tér felé vették az irányt, de ott a felsorakozó rend?rök ellenállásába ütköztek. Itt tömeges igazoltatásra került sor, sokak személyijét elvették. A BRFK Közbiztonsági Osztályának vezet?jével, Pongor Sándor ezredessel készült interjúból kiderült, hogy ez akkor – mint az ezredes fogalmazott – „praktikus döntésnek” számított, jóllehet az intézkedés törvénytelenségéhez semmi kétség sem férhet. Pongor visszaemlékezése szerint annyi embert kellett igazoltatni, hogy – más megoldás nem lévén – a rend?rök a fels?bb utasításnak eleget téve sorra elvették az emberek igazolványait.

Így folytatódik az események leírása: *„Este hét óra körül gyülekezünk a Pet?fi-szobornál. Többen gyertyával érkeznek, el?kerül néhány fáklya és nemzetiszín? zászló is (…) A résztvev?k nemsokára együtt indulnak el a Váci utcán a Vörösmarty tér felé (…) A Vörösmarty téren a szök?kútnál a szokásos éneklés kezd?dik el, de csak halkan, szelíden, mintha a félelem szorongatná a torkokat. Feszültség van a leveg?ben, aggodalom tükröz?dik a tekintetekben”*.

Az egyik résztvev? szerint akkorra már kialakult a független séta gyakorlata, s a tervek szerint a Pet?fi-szobortól a Batthyány-örökmécseshez, onnan pedig a Bem-szoborhoz vonultak volna a tüntet?k, 1985-höz hasonlóan, amikor a rend?rök szó nélkül kísérték ?ket (az igazsághoz hozzátartozik, hogy akkor a Budapestre összehívott Európai Kulturális Fórum miatt nem avatkozott közbe a rend?rség.) Egy évvel kés?bb azonban radikális fordulatot vettek az események, ami – ugyan már délben jogtalanul lefoglalták a tüntet?k személyi igazolványait – estére csúcsosodott ki.

„Az Október 6. utcát lezárják el?lünk, csak a József Attila utcán haladhatunk a Duna felé. Kiérünk a Roosevelt térre. A teret a BM körül mindenütt lezárták. Az élen azt mondják, és lehetséges, hogy az információ Nagy Imrét?l ered: a hídon nyugodtan átmehetünk. A híd üres. Az úttesten és a járdán halad az id?közben er?sen megfogyatkozott tömeg. A budai hídf?höz közeledve vesszük észre a rend?rkordont a túloldalon. A rend?rség nagy er?kkel vonult fel, és az egész Clark Ádám teret lezárta. (…) A menet megáll. Fordulnánk vissza, de a pesti oldalon is motoros rend?rök zárják le a hidat. Hát persze! Harapófogóba kerültünk (...) Jó néhányan igazoltatás nélkül jutnak át a kordonon, nyilván a beépített káderek. A járda két szélén rend?roszlop indul meg, és szedik össze a személyiket. Utána mehetünk, csak a rend?rsorfal között át, egyesével. (…) Gumibotok sújtanak le arra, akinek nem tetszik a képe, néhányunkat pedig azért verik el, mert nincs mit odaadniuk, hisz már délben elvették a személyit t?lük. Kifejezetten utaznak a hosszúhajúakra, durván becsmérlik ?ket. Látom, ahogy leérek a hídról, hogy két rend?r magával hurcol egy fiút a híd alatti átjáróba, és ott kegyetlenül ütlegelik, amíg a földre nem terül”.

A rend?rség mintegy 500 személyi igazolványt gy?jtött be, fél kilencre a Lánchíd környékét is kiürítették, Diószegi Olgát pedig kilenckor – több órán át tartó kihallgatás, fenyegetés és fogság után – kiengedték a Tolnai Lajos utcai f?kapitánysági épületb?l. A hatóságok figyelmét az keltette fel, hogy Diószegi Olga, az Égtájak között cím? periodikum munkatársa Nagy Jen?nek, az ABC-Kiadó vezet?jének gy?jtött pénzt; a hölgy a Dohány utcai zsinagógánál találkozott néhány barátjával, és ott egyeztek meg az akció részletei fel?l. (ekkor szabadult dr. Pákh Tibor is, akit reggel a lakása el?tt fogtak el és vittek a II. kerületi kapitányságra. Pákh Tibort 1985. március 15-én a menetb?l akarták elhurcolni, de a fiatalok ezt megakadályozták.)

Az elkobzott személyi igazolványokat a március 24-én kezd?d? héten a középiskolásoknak maguk az iskolaigazgatók osztották ki, dörgedelmes intelmek kíséretében. A rá következ? héten kezdték megkapni személyi igazolványukat az egyetemisták és a dolgozók. Többen szabálysértési határozatokat kaptak kézhez: 500, 1500 és 3000 Ft-os, tárgyalás nélkül kiszabott pénzbüntetéseket kézbesítettek a hatóságok. Március 24-én húsznál több aláírással az alábbi nyílt levél indult útjára: A „Március 15.” Polgárjogi Mozgalom nyílt levele a Budapesti Rend?rkapitányság részére. A levél szerz?i tiltakoztak a jogsért? rend?ri provokációk és atrocitások, valamint a személyi igazolványok jogtalan bevonása ellen, ami szerintük az állampolgári és emberi jogok durva megsértésével ér fel. A levél aláírói követeléseik elmaradása (a személyi igazolványok haladéktalan visszaszolgáltatása) esetére állampolgári engedetlenségi mozgalmat helyeztek kilátásba.

A brutális fellépésre Berecz János agitprop. titkár és Harangozó Szilveszter III. f?csoportf?nök adott utasítást – írja Ungváry. A kivitelezés egyik felel?se Vörösmarti Mihály ezredes, a Forradalmi Rend?ri Ezred parancsnoka volt. Az állambiztonság jelentéseiben a napról a következ?ket örökítették meg: *„Az ún. radikális ellenzék jelent?s szerepet játszott a március 15-i rendbontás el?készítésében. (…) Márciusi üzenet címmel nyíltan ellenséges röpiratokat készítettek, melyet az ünnep el?tti napokban és az ünnepi rendezvényeken akartak terjeszteni. Szerveink néhány nappal korábban végrehajtott akciója ezt csaknem teljes egészében meghiúsította. A március 15-i rendzavarásnál több aktivista vett részt, egyesek a háttérb?l irányították az eseményeket”*.

A történész szerint a márciusi ünnepségek kapcsán állandósult atrocitások részben abból adódtak, hogy az állambiztonsági vezet?k zöme semmilyen szakirányú fels?fokú végzettséggel nem rendelkezett, így a vezet?k sem a tömegoszlatáshoz, sem az igazoltatáshoz nem értettek, tudatlanságukat pedig felesleges brutalitással vezették le. A belügyi szervek elbizonytalanodását a néhány hónappal kés?bbi október 23-ára készül?dés is jelezte, az oszlatás körüli anomáliákat ráadásul az október 17-én megtartott f?kapitányi értekezleten Ladvánszky Károly, az ORFK parancsnoka, belügyminiszter helyettes is szóvá tette.

Pongor visszaemlékezésében úgy fogalmazott, hogy ugyan ? gumibot használatra nem adott utasítást, a rend?ri túlkapások ett?l függetlenül még el?fordulhattak. Az ezredes arra a kérdésre, hogy vajon miként történhetett meg az, hogy a résztvev?k közül senki sem emlékszik oszlatási felszólításra, Pongor cinikusan így felelt: *„Az egység parancsnokának ez volt a házi feladata. Hogy aztán ki hallotta? A régi technika annyira rossz volt, hogy még a mellett álló sem biztos, hogy hallotta”*.

mult-kor.hu

Ajánló